

NOTAT

Direktøren, her

Saksbehandler:
Randi Rosenqvist

18.08.2011

FORELØPIG PSYKIATRISK VURDERING AV FORHOLD RUNDT ANDERS BEHRING BREIVIK.

På oppfordring utarbeider jeg her et notat om min vurdering av ABBs situasjon her på Ila. Dette gjør jeg til tross for at min informasjon om ABB er mangelfull. Jeg har lest en del av det som har stått i aviser, jeg har lest hans innlegg på dokument.no og jeg har fått usystematisk informasjon fra fengselet. Jeg har ikke hatt direkte kontakt med ham selv. Dette er premissene for dette notat som må oppfattes som en foreløpig vurdering.

Ut fra det som er kommet frem om hans langvarige og grundige forberedelse av attentatene, vurderer jeg det som om han har utviklet en **vesentlig bedre evne til planlegging og utsettelse av behovstilfredsstillelse (god impuls kontroll) enn de fleste innsatte i anstalten.**

Ut fra det at han aktivt har skrevet offentlig om sin ideologi i lang tid før attentatene, samtidig som han i det skjulte har skrevet på sitt såkalte manifest hvor hans synspunkter har vært adskillig mer dramatiske, tolker jeg som at han har en **god evne til "dobbel bokholderi"**, han klarer å sortere det han ønsker å gå ut offentlig med, og det han ikke vil bekjentgjøre før på et dramatisk tidspunkt. Dette forutsetter **gode kognitive funksjoner**, evne til å bedømme hva som er lønnsomt å meddele og hva som bør holdes skjult, og igjen, **god impuls kontroll.**

Det bemerkelsesverdige med ABB er, slik jeg ser det nå, **hans utpregete narsissistiske personlighet med grandiose forestillinger.** Han har også demonstrert evne til å **ikke vise empati med ofre**, i hvilken grad dette tyder på en grunnleggende relasjonsforstyrrelse, ren dyssosialitet eller for eksempel en schizotyp lidelse, trenger jeg mer informasjon for å vurdere. Det er i den informasjon jeg har om ABB **ikke holdepunkter for psykotisk fungering i dag**, selv om hans **oppfatning av egen person virker ganske realitetsbristende.**

Hans fungering her i fengselet er preget av høflighet og aksept av de rammene som tjenestemenn og helsearbeidere arbeider under, selv om han neppe tiltrer dette. Han hadde nok forventet en røffere behandling i fengsel og er undrende (og positivt overrasket?) over at han ikke blir mishandlet.

Det kan synes som om han de første ti dagene var relativt "høy på adrenalin og action", og så fikk en dupp mot nedstemthet før han igjen tok fatt på **arbeidet med å prosedere sin sak, noe som igjen har satt han i bedre humør.** Det kan også tenkes at disse svingningene har forbindelse

med at ulike psykoaktive stoff gikk ut av kroppen. Han kan ha hatt en forbigående abstinensperiode (adrenalin eller andre stoff).

Han har vært i diverse avhør og på befaring, har snakket med sakkyndige og sin advokat. Han har fått spesialbehandling i fengsel i form av tilgang på pc på egen celle. Han har også registrert de mange ekstraordinære forhold rundt hans person, transport med høy beredskap, nybygging av glassvegg i forbindelse med avdeling G, hyppige tilsyn gjennom luken osv. Det er uklart hva han har hatt av forventninger til fengselet, han har ikke visst hva som det er rimelig å be om og hvilken kontroll de andre innsatte er underkastet, men likevel må han ha blitt oppmerksom på de ekstraordinære tiltak rundt hans person.

Han er blitt tilsett daglig av helsepersonell som ikke har funnet grunnlag for å vurdere ham som behandlingstrengende eller suicidal.

Risikovurdering med anbefalte håndteringstiltak:

ABB synes stadig å være en mann med et oppdrag. Han har vært villig til å gå til ekstreme handlinger angivelig for å få frem sitt budskap. Det skal likevel også være en åpning for at han motivasjon for attentatene har vært andre og mer komplisert enn det han selv gir uttrykk for. Han gir uttrykk for at han ønsker å bruke straffesaken som et podium for å få frem sin ideologi. Han har også gitt uttrykk for at han vet at 95% av nordmenn i dag vil forakte ham, men mener at han om en del år vil være en historisk helt.

Jeg mener at dette, sett i sammenheng med det som står over, tyder på at ABB selv vil ønske å holde seg i live til rettssaken er over. Jeg vil tro at han heller ikke vil være interessert i å utføre "vanlig" voldskriminalitet som å skade ansatte i anstalten, han har nok behov for at hans kriminelle handlinger skal være spektakulære. Hans gode impuls kontroll vil nok også forhindre en plutselig voldelig innskytelse ved akutt frustrasjon.

Det er sannsynlig at tiden rundt fengslingskjennelser kan være sårbare perioder. Jeg antar at han vil fortsette med, som han hittil har gjort, å komme med ulike krav som verken domstol eller påtalemyndighet kan etterkomme. Jeg antar at han "må" gjøre dette for å opprettholde sitt selvbilde, han er antagelig mest interessert i støyen rundt slike krav enn at de faktisk gjennomføres.

Jeg tror at han i løpet av høsten vil kunne bruke mye tid på å skrive notater til sitt forsvar, og at dette er en aktivitet hvor han bekrefter seg selv og derved får det bedre. Fengslet bør derfor fortsette med å legge forholden til rette for at han kan gjøre dette på dagtid når han ikke er opptatt med annet (avhør, samtale med forsvarer eller sakkyndige). Hans "manifest" var på 1500 sider, og han klarte å skrive dette uten bekreftelse fra utenverdenen. Dette er noe som gjør at jeg regner med at han er i stand til å skrive i timevis og begeistres av sine egne argumenter. Dersom han slutter å skrive når han har anledning, bør årsaken etterspørres. Det kan være en eller annen god grunn til dette, men det kan også være et tegn på oppgitthet.

Han har siden han kom til Ila oppgitt livsgnisten i prosent. Null prosent skulle tyde på apati, under attentatet skulle han ha hatt 95 %. Han har gitt uttrykk for at han ikke nødvendigvis er suicidal ved 0 %, men hvis dette varer ved, kan han bli det. Han har gitt uttrykk for at han har minst ti metoder for suicid (som han kaller "selvterminering") har i fengsel. Jeg tror at det ikke er noen vits i å legge for mye vekt på disse prosentene. Han er uansett i stand til å "lure oss" dersom han ønsker å fremstå som ikke-suicidal mens han planlegger et suicid.

Etter min mening er det mer grunn til å vurdere hans generelle aktivitetsnivå. Han bør luften/trimme hver dag. Han har gitt uttrykk for at han trener på cellen flere timer hver dag, noe

som er lite sannsynlig slik han er observert. Kondisjonstrening utenfor egen celle vil være positivt, tjenestemenn bør de registrere objektivt tidsintervaller og intensitet.

Etter hvert som det blir mindre hendelser rundt ham, når sakkyndige og påtalemyndighet er ferdig med samtaler, bør anstalten legge til rette for aktiviteter i hans isolasjon. Fysisk aktivitet er allerede nevnt, han bør oppfordres til å lese og å høre på musikk/ se TV. Etter at samtalene med politiet er avsluttet, er det rimelig at tjenestemennene snakker mer med ham. Det anbefales at man fortsatt ikke snakker om saken hans, selv om det kan bli vanskelig å styre unna, man at man snakker om TV- program, musikk, andre nyheter osv. Jeg tror ABB har behov for å fremstå som den store mann også i slike samtaler, jeg ser ikke det som hensiktsmessig av tjenestemenn prøver å "jেকে ham ned", men de må naturligvis heller ikke opptre som forført av hans tanker.

Jeg finner det sannsynlig at den store psykologiske fall først vil komme når hovedforhandling er avsluttet. Han vil da få eksistensielle problemer – "var dette alt???". Fengselsvesenet må da vurdere omsorgen. Inntil videre tror jeg det er bra for sikkerheten at han føler seg som en VIP-fange, noe han jo også faktisk er. Jeg tror at fengselet får minst problemer med ham så lenge han kan opprettholde sin fasade, sitt megalomane selvbilde og jevn aktivitet.

Det kan naturligvis tenkes at tiden frem til hovedforhandling likevel blir lang for ABB og at han utvikler en depressiv reaksjon og lurer på hva det egentlig er han har gjort, med de følger det vil ha for suicidalitet med mer. Jeg finner imidlertid dette som mindre sannsynlig. Jeg finner det mer sannsynlig at dersom hans psykologiske forsvar ryker, så vil han kunne bli manisk psykotisk med åpenbare vrangforestillinger, i motsetning til dagens situasjon hvor han har et oppblåst ego og fremstår som dannet og kontrollert.

Randi Rosenqvist

Psykiater, seniorrådgiver

NOTAT

Direktøren, her

Saksbehandler:
Randi Rosenqvist

01.11.2011

NY VURDERING, ANDERS BEHRING BREIVIK

Den innsatte har vært ved anstalten i ca tre måneder nå. I den forbindelse er jeg blitt bedt om å ajourføre den risikovurderingen jeg skrev 18.08.2011. Denne vurderingen bygger på logg vesentlig skrevet av avdelingsleder [REDACTED] for perioden august-oktober og en samtale på en time med den innsatte den 1. nov 2011.

Informasjon fra logg

Den logg som er ført av avdelingsleder [REDACTED] synes grundig og dekker det som er vesentlig i oppfølgingen av innsatte.

I løpet av høsten har ABB hatt vesentlig mer avveksling enn det andre innsatte på avdeling G vanligvis har. Han har hatt samtaler med politi, forsvarere, rettspsykiatrisk sakkyndige, helseavdelingen her og presten, foruten tilsyn av anstaltens ansatte. **Det synes ikke som om avhør og andre samtaler har medført nevneverdig psykisk stress,** selv om han naturligvis til tider har vært trett når avhør har gått utover kvelden.

Den innsatte har også fått tilgang til PC (klarert av politi) til å skrive på og til enkelte godkjente spill/musikk, bøker etter individuell godkjennelse fra politiet, og tredemølle. Det er innkjøpt ny TV/DVD-spiller. Han har også tilgang til luft i luftestråle. På det vis har han holdt seg rimelig opptatt og jeg kan ikke se at det er oppstått noe isolasjonsstress, selv om han etter noen uker uttalte at det var vanskeligere enn han hadde trodd. **Han har uttalt misnøye med at han i liten grad blir orientert på forhånd om hva som skal skje.** Dette er av sikkerhetsmessige grunner. De eneste gangene han er observert **forbigående stresset er når det er skjedd andre ting enn han hadde forventet** (eks: samtale med sakkyndige i stedet for PC-celle).

ABB har i ganske stor grad benyttet seg av lufting, han har holdt på med sin PC når han har kunnet, men han har i mindre grad benyttet seg av tredemøllen, selv om han er forklart hvor viktig det er med trening av de store muskelgrupper og aerob trening. Det synes som om han er **mer interessert i vekttrening for overkroppen,** noe han ikke får tilbud om av sikkerhetsmessige grunner.

Den psykiske tilstanden ser fra loggen ut til å være stabil, med noen dager som er litt tyngre, noen dager som er lettere. I august og september var man en del opptatt av hans egen vurdering av psykisk funksjon/mentale nivå i prosent. Dette står det mindre om nå, og jeg synes det er

godt at han ikke har fått mye oppmerksomhet på disse prosentangivelsene. Det kan, ut fra notatene til [redacted] virke som han har forsøkt å benytte slike tall som et forhandlingskort. Det har han ikke klart, og interessen for prosentangivelser har avtatt. Det skal også her understrekes at dersom han virkelig mente å skade seg selv, ville han etter min mening neppe ha gitt informasjon om at hans mentale nivå var 0 % over tid. Han har jevnt over vært høflig og stilt relevante spørsmål og akseptert svarene. Ved at par anledninger er det blitt observert litt forsinket respons, men det har vært forbigående og antagelig skyldtes at han har tenkt på eller forventet noe annet, ikke mental reduksjon.

Søvnen er jevnt over rapportert som stabil, selv om han enkelte kvelder har sovnet senere enn andre dager. Det er **intet å bemerke til matinntak**, han har også fått hjelp til å kjøpe mat han er spesielt glad i (nudler). **Egenpleien er god**, han oppfattes som **opptatt av sitt utseende**. Det er noe **påfallende at han helst hadde gått i kjole og hvitt** ved oppmøte i retten.

Helseavdelingen har hatt initialt daglige samtaler med ham, nå er det kuttet ned til 3 ganger i uken, en gang sykepleier, en gang allmennlege og en gang psykiater. **De har hittil ikke funnet tegn til alvorlige stressreaksjoner som har vært i behov av intervensjon.**

Vurdering av loggen:

Jeg finner kvaliteten på loggen meget bra, og mener at denne er et godt hjelpemiddel for å monitorere hans tilstand.

På mange vis kan det synes **forunderlig at ABB ikke har vist tegn til oppgitthet, depresjon, søvnforstyrrelse eller tydelige humørsvingninger**. Han har riktignok prøvet å bruke sin psykiske tilstand (egenmålt i prosent) til å forhandle om forhold som han ønsker å oppnå, men har også tatt avslag greit.

Dette tolker jeg som at varetektssituasjonen foreløpig ikke har gitt ham noen emosjonell innsikt i det moralsk forkastelige med handlingene han har begått. Det synes tvert imot som om han **stadig mener at han en gang i fremtiden vil bli betraktet som en helt. Dette oppfatter jeg ikke som tegn til psykotisk fungering**, selv om det etter min mening er **klart realitetsbristende**. Ut fra et fengselssynspunkt er omsorgen for ham utvilsomt lettere så lenge han bevarer denne **grandiose forestilling**, han er i bunn og grunn fornøyd med situasjonen, selv om det kan være kjedelig.

Referat fra samtalen 1. november 2011.

Jeg presenterte meg og forklarte at jeg var psykiater og direktørens rådgiver når det gjaldt innsatte som hadde forvaringsdom og psykiske problemer, og at jeg ville snakke med ham for å høre hvordan han hadde det for tiden. Jeg sa at jeg visste at Helseavdelingen også snakket med ham, men de hadde taushetsplikt med mindre det var nødvendig å dele informasjon med direktøren for å unngå alvorlig skade. Til dette repliserte han at det var **en glede å snakke med noen som holdt riksmålet i hevd.**

Vi snakket om hans daglige fungering. Han fortalte at de første ukene var vanskelige da det var en stor overgang fra å være aktiv hele tiden, men nå går det greit. Han sammenligner fengselet med barnehagen og sier man kan ringe på for å få **smokk eller flaske** (snus eller sigaretter). Han er **opptatt av daglig trening**, mener han får dette i luftestrålen, er ikke så interessert i **cardio** (aerob trening på tredemølle). Jeg sa at dette forsto jeg godt, men at han måtte forberede seg til maraton, og da måtte man også ha kondisjon. **Han var mer opptatt av intellektuell trening**, han fortalte at han spiller spill på PC hvor han bygger opp en by, dette var viktig intellektuell stimulering. Han ville gjerne ha mer tid med PC. **Ellers leser han en bokserie om ulike lands historie (?)**. Han har tilgang til film på DVD i ny TV. **Han sover godt og oppfatter seg som psykisk helt frisk.**

Han forteller at han har 15 000 timer med studier bak seg før han kom hit, og at han har ført regnskap over disse timene. Dette skulle tilsi akademisk kompetanse, men han har ikke hatt noe ønske om å akkreditere sin kunnskap (ta eksamen). Han fortalte at han ikke har drept noen, men henrettet i forbindelse med den borgerkrig som er erklært i Europa etter at Bondevik og Vollebæk ved NATO gikk inn i Balkan. Hans operasjon som han hadde fullmakt til var ment for å få formidlet hans manifest. Min bemerkning om at det vel ikke var særlig til tekst dersom han ikke kunne formidle det uten slike kriminelle handlinger, besvarte han vennlig og forklarende med sensuren som foregår i landet. Han sier at han har gitt avkall på alt, familie, venner, frihet for å spre budskapet. Han vet at 15 % av norske menn er tilhenger av det han har gjort, og at det vil bli flere. Han forteller hvordan han for flere år siden så det som sin oppgave å redde Europa fra den dekonstruksjon og demografiske krigføring som muslimen står for.

Psykisk status: ABB er vennlig interessert i samtale med meg. Han gir tilsynelatende god kontakt, og betrakter nok meg i samme sosiale klasse som han selv. Han forklarer sine ideer grundig, det er ingen tegn til løse assosiasjoner, ulogisk tale, nyord eller latens i hans tale. Han bruker enkelte fremmedord med en litt annen betydning enn vanlig. Han er motorisk rolig. Han virker verken deprimert, oppstemt eller labil. Provokasjoner fra min side møtes med vennlig korrigerende. Han virker tilfreds. En times samtale virket ikke å trette ham ut, han kunne sikkert ha snakket lenge med meg om sine politiske oppfatninger. I samtalen syntes han å projisere sin egen oppfatning på meg, han var delvis belærende, delvis fortalte ham meg hva han antok at jeg mente.

Oppsummert vurdering:

Med utgangspunkt i avdelingsleders logg og egen samtale med ABB finner jeg at han er i god psykisk form. Jeg oppfatter hans avvikende utsagn som et uttrykk for en ekstrem ideologi, ikke på noe vis som en psykotisk virkelighetsoppfatning. Dette vil imidlertid de rettspsykiatriske sakkyndige, som har hatt vesentlig mer informasjon om ham enn meg, ta stilling til.

Vi kjenner fra historien mange sekter med religiøse eller annen ideologisk utgangspunkt hvor medlemmene forfekter forestillinger om verden og det hinsidige som få andre deler. Slike sekter kan være ganske små eller dreie seg om mange mennesker. Selv om noen slike sekter kan ha utgangspunkt i en karismatisk leder med vrangforestillinger og realitetsbristende opplevelser, for eksempel med utgangspunkt i epilepsi eller forbigående toksisk psykose, er det ikke slik at alle medlemmene har vrangforestillinger i psykiatrisk forstand eller annen alvorlig psykopatologi. Vi vet at slike sekter søker intern bekreftelse, og kan i lange tider (generasjoner) fastholde forestillinger som storsamfunnet ikke på noe vis deler.

Jeg mener at ABB befinner seg innenfor et slikt system. Det er uklart for meg i hvilken grad han har mange meningsfeller, men han selv har gitt uttrykk for overfor meg at han har bygget mye på den britiske, eller rettere sagt engelske bevegelse og ikke søkt kontakt med nordmennene med samme ideologi, selv om det i følge ham finnes mange tusen av disse. Så lenge han befinner seg trygt i dette univers kan man si at han lever i en "boble", men at han lever rimelig godt i denne "boblen".

Naturligvis kan denne "boblen" sprekke, men jeg tror ikke det kommer til å skje med det første, om noen gang. Erfaringen med å være isolert i fengselet har ikke rokket ved hans overbevisning om å ha en misjon i forhold til hele det nordiske urfolk, en misjon vi alle vil takke ham for om noen tiår. Disse tre månedene har heller ikke medført noe videre psykisk stress etter de første ukers tilpasning. Jeg tror ikke at nye måneders tilsvarende opphold her vil endre dette. Når han etter hvert får tilgang til media, vil disse leses forutinntatt og derved også bekrefte hans egen opplevelse av viktighet, ikke gi ham motforestillinger.

Som jeg skrev i august, finner jeg det sannsynlig at hvis hans verdensbillede sprekker, så vil han heller bli manisk psykotisk og ytterligere megaloman (stormannsgal) enn depressiv. Det vil si at han kommer da til å bli motorisk urolig og mer krevende, han vi da kanskje slutte å sove normalt og han vil ikke lenger oppfattes som rolig og høflig.

Jeg forventer imidlertid få problemer med ham. Han har fått klare meldinger her ved avdeling G om hva han kan foreta seg og hva han ikke kan få gjøre. Dette forholder han seg høflig og greit til. Dette bør fortsette som hittil. Jeg kan ikke se at det foreligger noen tegn til isolasjonsskade per i dag.

Det skal bemerkes at ABB nok er veldig opptatt av hva medmennesker tror om ham, og at han også tolker sitt eget inn i den han snakker med. Dette demonstrerte han ved umiddelbart å "bli venner" med meg og fortelle meg om min *borgerlige konservatisme*, i motsetning til hans *militante konservatisme*. Han har vært opptatt av å lære de ansattes navn. Det kan komme til en situasjon der de ansatte føler seg misbrukt, føler at de blir tillagt holdninger av ABB som de ikke har. Dette kan forebygges ved at de ansatte fortsetter med å ikke snakke med ham om saken, og at de får veiledning om hvordan det er å ha kontakt over tid med en så projiserende innsatt. ABB er tydelig opptatt av bildet andre har av ham, og vil fremstå som velpleiet og veltrent (og angivelig gjerne i uniform). Det kan være greit om hans utseende heller ikke blir noe tema for tjenestemennene, men heller hans behov for lufting og aerob trening, sunn mat og sunn døgnrytme.

Jeg kan ikke se behovet for hyppigere tilsyn fra helsetjenesten. Den loggen som avdelingsleder fører gir anstalten god informasjon om ABBs fungering fra dag til dag og fra uke til uke. Jeg tror ikke man skal legge for stor vekt på at enkelte dager avviker litt fra det vanlige, det synes for meg som han stort sett fungerer stabilt med små variasjoner. Jeg tror ikke at han er suicidal. Dersom min vurdering viser seg å være feil og han går inn i en depressiv tilstand, mener jeg at avdelingspersonalet vil kunne oppdage dette.

Randi Rosenqvist
Seniorrådgiver/psykiater

NOTAT

Direktøren, her

Saksbehandler:
Randi Rosenqvist

20.12.2011

OM SAMTALE MED ANDERS B BREIVIK 19.DESEMBER 2011

Etter avtale har jeg hatt en ny samtale med Breivik etter at jeg hadde lest deler av den rettspsykiatriske erklæringen og jeg hadde forstått at det hadde han også. Jeg hadde en samtale på ca ¼ time, fra kl 1345 den 19. desember.

Innledningsvis minnet jeg den innsatte på at vi hadde snakket sammen 1. november. Jeg sa så at jeg hadde blitt forbauset da jeg den 3. november hadde hørt fra hans advokat at jeg skulle ha fortalt ham ting fra mediedekningen av hans sak på tiden han hadde medieforbud. Han stilte seg undrende til dette, og lurte på hva jeg skulle ha fortalt ham. Det visste jeg ikke. Han var veldig beklagende dersom jeg hadde fått vanskeligheter pga dette, noe jeg benektet. Jeg sa bare at jeg hadde antatt at han hadde løyet om dette. Da mente han at det var advokaten som hadde gjort et "skittent triks" i forbindelse med rettsforhandlingen noen dager senere. Dette ville han ta opp med forvarer neste dag.

Jeg tok så opp den rettspsykiatriske erklæringen. Han sa at han bare kjente seg igjen i 10-20 % av det de sakkyndige hadde referert. Resten var oppspinn, eller at de sakkyndige hadde referert tema han hadde diskutert i manifestet, men som han ikke hadde tatt endelig stilling til. Jeg spurte om det ikke kunne tenkes han hadde sagt slike ting i de lange samtalene som sikkert var trettende. Dette benektet han. Han benektet også å ha blitt irritert på de sakkyndige og forsøkt å bløffe med ekstreme synspunkter.

Jeg spurte han så hva han mente om de sakkyndiges konklusjoner, disse tok han nærmest humoristisk og sa at han ikke kjente seg igjen i det hele tatt.

Jeg spurte så hva han egentlig mente med historien om at det burde være en avlsproduksjon av personer med nordisk bakgrunn. Dette sa han bare var en mulighet for å få opp fødselsraten som i Norge var på 1,4 og burde være høyere. Dette hadde han diskutert i manifestet. Et annet tiltak ville være å slutte å oppfordre kvinner til høyere utdanning, men heller satse på hjem og familie, og eventuelt gi mannen "rett" til barna. Det mente han ville motvirke skillsmisses og gi flere barnefødsler. Han mente at slike tiltak måtte diskuteres før det var for sent.

Han mente videre at Statistisk sentralbyrås beregninger av hvor mange muslimer det ville bli Norge i 2050 var feil. Han påpekte at SSB ikke hadde noe register om hvem som hadde hvilken religion. Registeret om medlemskap i trossamfunn kunne ikke brukes, for det var bare en mindre del av muslimen som var tilknyttet en moské. Jeg spurte da om han mente at de

andre var gått under jorden eller om de var sekulære. Han mente at mange var assimilert, og de hadde han ikke noe i mot. Han understreket at han verken var rasist eller nasjonalsosialist.

Jeg spurte så om han mente han burde bli statsminister eller president eller noe lignende. Dette benektet han, han sa at han var bare en av mange militante fortsoldater. Han bekreftet at han hadde vært i London ved stiftelsen av hans orden og senere i Libya på tidspunkt for viktige møter (Liberia ?, u.t. husker ikke helt) og at politiet hadde funnet passtempler som bekreftet dette. Han understreket at det er mange i Europa som mener som ham, men at han er den første som har opptrådt militant i Norge.

Mitt spørsmål om det ikke var umoralsk å drepe så mange uskyldige mennesker ble besvart med at det var umoralsk å ikke gjøre noe med den faren som hele Europa står overfor. Han fortalte at Norge var annerledes nå enn før 22.juli, og han håpet av motsetningen i samfunnet kom tydeligere frem. Da kunne det bli et oppgjør (revolusjon?) tidligere, et oppgjøre som da kunne seire. Dersom man ikke fikk fortgang i denne prosessen, vil ikke oppgjøret komme før det var for sent. Han forklarte at de fleste muslimer i Norge stemmer Arbeiderpartiet, så det var i dette partiets interesse å importere så mange velgere som mulig. Jeg stilte meg undrende til dette og sa at jeg vel fant det naturlig at personer som flyktet fra autoritære diktaturer stemte med venstresiden. Hans kommentar var da at dersom man hadde importert folk fra Japan, ville de ha stemt konservativt

Han understreket at han var for alle folks rett til eget land, samene er også et utfolk, i Afganistan er det pashtunere, i Tibet tibetanere, og alle hadde rett til eget land. Når det gjaldt folkevandringer i historisk tid, virket det som om han ikke hadde noe særlig forhold til dette. Jeg spurte om hva han mente om EU. Han sa at han definitivt var for frihandel, men var mer usikker på åpne grenser. Han sa at han ikke visste hva han mente om Schengenavtalen.

Han tok så opp at personer med hans politiske oppfatning var blitt sensurert og nektet offentliggjøring av argumenter, derfor var attentatet nødvendig. Han fortsatte med at man i mange år hadde lagt politiske opposisjonelle inn ved asylene. Etter annen verdenskrig var mange av Rinnanbanden innlagt asyl, det samme skjedde med justisminister Mikkelsen. Man ville ikke ta deres meninger på alvor. Jeg sa at jeg bare kjente til statsråd Riisnæs. Det jeg visste om Riisnæs var at mange sa at han hadde "skreket seg til" en innleggelse for derved å unngå å bli henrettet, og jeg hadde aldri hørt om noen justisminister Mikkelsen. Da sa Breivik at det kanskje var Riisnæs han tenkte på.

Avslutningsvis spurte jeg om hva han tenkte om det at han nok skulle være her i lang tid, han svarte at han ikke regnet med noen gang å bli løslatt. Han fortalte at han skulle lese hele den rettspsykiatriske erklæringen i julen, og at han så frem til hovedforhandling i april. Han sa at han og hans forsvarer hadde diskutert om de ville forlange to nye sakkyndige, men det kunne de ta stilling til over jul. Jeg kommeterte at da ble det neppe noen hovedforhandling i april, noe det syntes han ikke hadde tenkt på, men som han sa at de jo måtte vurdere.

Inntrykk:

Hele samtalen foregikk i dannete og vennlige former. Breivik viste ulike emosjoner, han synes noe var underholdene (de sakkyndiges konklusjoner) og noe var alvorlig (Europas fremtid). Han hadde normal mimikk. Han hadde håndjern, så kroppsbevegelsen var noe redusert. Han virket ikke på noe vis provosert av at jeg beskyldte ham for å lyve, det virket mer som om han avviste muligheten, men skjønnte at jeg kunne tro noe slik. Han understreket at politiet ikke hadde tatt ham i en eneste løgn, noe jeg sa at jeg ikke hadde kjennskap om. Han tilføyet at han ikke ønsket å fortelle politiet alt.

Samtalen forløp flytende. Han ga god kontakt, og tilpasset sine argumenter til mine spørsmål. Det var ingen latens eller merkelige assosiasjoner. Setningene var normalt oppbygget. I denne samtalen kom det ikke frem uvanlig ordbruk. Han viste fleksibilitet i vår diskusjon om justisminister Riisnæs, men en overbærende sikkerhet i vår diskusjon om hvor mange muslimer det ville være i Norge i 2050. Det synes som om han ønsker å fremstå teoretisk meget belest med grundig argumentasjon, men jeg finner det påfallende at han har lite generell historisk kunnskap og underbygger sine påstander nokså dårlig.

Han viste til kamera i rommet og sa at denne samtalen jo ble tatt opp. Jeg sa at jeg ikke visste om den ble lagret. Det synes ikke å være noe paranoiditet i dette. Det kom heller ikke frem andre paranoide vrangforestillinger (forfølgelse, styring av tanker eller megalomane forestillinger) under samtalen. Oppfatningen av at personer med hans politiske meninger blir sensurert i Norge i dag, synes ikke å ha noen psykotisk kvalitet.

I denne samtalen var han tydelig på at han ikke hadde store fremtidsutsikter, men ville forbli fengslet som fotsoldat. Dette avkrefter en grandios forestilling, med mindre han "vet" at han egentlig kommer til å bli hersker, men velger å fremstå som ydmyk i samtale med meg. Hvis det er tilfellet, så klarer han meget godt å fremstå "normal" mens han har psykotisk materiale som han klarer å ikke meddeler. Jeg har erfaring med at noen psykotiske personer klarer dette, men de fremstår heller fåmælte, ikke diskuterende, og blir enten tause eller avvisende, eller tydelig psykotisk når de blir provosert eller motsagt.

Jeg vil likevel bemerke at han fremstår påfallende distansert fra det han har gjort. Det virker som om han betrakter det hele som en upersonlig nødvendighet. Jeg har ikke forutsetninger for å vurdere om han har sett på det hele mer som et pc-spill enn som virkelighet. Hans væremåte indikerer etter min mening klare avvik innen personligheten.

Vurdering:

Jeg finner ikke tegn til psykotisk fungering. Jeg er imidlertid ikke sikker på om han snakker sant, selv om han prøver å gi inntrykk av det. Man kunne ha en hypotese om at han omdefinerer informasjon han får på et psykotisk grunnlag og således har en realitetsbristende oppfatning av de realitetene han har vært med på. Jeg finner dette søkt. Jeg finner det mer sannsynlig at han, som de fleste av oss, setter informasjon og erfaringer inn i det verdensbilde han har dannet seg. Således får han bekreftet sine egne synspunkt. I den prosessen danner han seg sin egen oppfatning som han bevisst eller ubevisst forsøker å manipulere omgivelsene med.

Jeg mener at han klart er i stand til å si noe og mene noe annet. Derfor må man anta at dersom han hadde ønsket om å skade seg selv eller andre, ville han ikke ha meddelt dette. Det synes likevel som han i dag er mest opptatt av å legge forholdene til rette for en hovedforhandling hvor han vil ha hele verden som tilhørere. Jeg regner derfor stadig med at han ikke vil utagere destruktivt før hovedforhandling.

Jeg ser ingen grunn til å endre fengselets håndtering av ham, det virker som om rutinene på avdeling G er adekvate og at han har en, etter forholdene, god livskvalitet med en inntakt livsløgn.

Randi Rosenqvist

Seniorrådgiver/psykiater